

NARX ELASTIKLIGI VA UNING RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR IQTISODIYOTIDAGI O'RNI

*Kattaqo'rg'on Davlat Pedagogika Instituti
Aniq va tabiiy fanlar fakulteti
Iqtisodiyot yo'nalishi 24_05 guruh
talabasi Sa'dullayeva Sabohat*

Annotatsiya. Narx elastikligi iqtisodiy tahlilning asosiy tushunchalaridan biri bo'lib, tovar va xizmatlarga bo'lgan talab yoki taklifning narx o'zgarishiga nisbatan sezgirligini o'lchaydi. Rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotida ushbu ko'rsatkichning ahamiyati ayniqsa yuqori, chunki u resurslarni samarali taqsimlash, inflyatsiyani boshqarish va iqtisodiy siyosatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqola narx elastikligining nazariy asoslarini ko'rib chiqadi va uning rivojlanayotgan mamlakatlardagi iqtisodiy barqarorlikka, iste'molchilar xulq-atvoriga va ishlab chiqarish qarorlariga ta'sirini tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: Narx elastikligi, Rivojlanayotgan davlatlar, Iqtisodiy siyosat, Talab va taklif, Bozor mexanizmi, Iqtisodiy barqarorlik, Resurslarni taqsimlash

Annotation: Price elasticity is one of the fundamental concepts of economic analysis, measuring the sensitivity of demand and supply for goods and services to changes in price. In the economies of developing countries, this indicator is particularly important, as it plays a key role in efficient resource allocation, inflation control, and the formulation of economic policy. This article examines the theoretical foundations of price elasticity and analyzes its impact on economic stability, consumer behavior, and production decisions in developing countries.

Keywords: Price elasticity, Developing countries, Economic policy, Demand and supply, Market mechanism, Economic stability, Resource allocation

Аннотация: Ценовая эластичность является одним из ключевых понятий экономического анализа и измеряет чувствительность спроса и предложения на товары и услуги к изменению цены. В экономиках развивающихся стран этот показатель имеет особое значение, поскольку играет важную роль в эффективном распределении ресурсов, контроле инфляции и формировании экономической политики. В данной статье рассматриваются теоретические основы ценовой эластичности и анализируется её влияние на экономическую стабильность, поведение потребителей и производственные решения в развивающихся странах.

Ключевые слова: Ценовая эластичность, Развивающиеся страны, Экономическая политика, Спрос и предложение, Рыночный механизм, Экономическая стабильность, Распределение ресурсов

Kirish

Iqtisodiy tahlilda narx elastikligi tushunchasi muhim o‘rin tutib, bir iqtisodiy o‘zgaruvchining boshqa bir o‘zgaruvchiga nisbatan mutanosib reaksiyasini miqdoriy jihatdan baholaydi. Xususan, narx yoki daromadning 1% o‘zgarishi talab yoki taklifga qanday ta’sir qilishini ko‘rsatadi. Elastiklik koeffitsiyenti orqali ifodalanadigan bu ko‘rsatkich, boshqa omillar o‘zgarmagan holda, iqtisodiy indikatorning ta’sir etuvchi omilning birlik nisbiy o‘zgarishiga sezgirligini aks ettiradi. Ushbu tushuncha soliq siyosati, xalqaro savdo kabi sohalarini tahlil qilishda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘lib, empirik iqtisodiy modellar va xulq-atvor iqtisodiyotida keng qo‘llaniladi. Antoine Augustin Cournot iqtisodiy nazariyaga matematik elementlarni kiritgan bo‘lsa, Alfred Marshall o‘zining “Iqtisodiyot tamoyillari” asarida “elastiklik” atamasini birinchi bo‘lib qo‘llagan va talab hamda taklifga ta’sir etuvchi omillarni muhokama qilgan.

Rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyoti o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lib, ularda narx elastikligi tushunchasini chuqur o‘rganish strategik ahamiyat kasb etadi. Ushbu mamlakatlarda bozorlar ko‘pincha nomukammal raqobat, cheklangan resurslar, yuqori daromad tengsizligi va tez o‘zgaruvchan iste’molchilar xulq-atvori bilan tavsiflanadi. Narx elastikligini tushunish hukumatlarga samarali soliq siyosatini ishlab chiqish, subsidiya dasturlarini optimallashtirish va import-eksport operatsiyalarini tartibga solishda yordam beradi. Masalan, asosiy oziq-ovqat mahsulotlariga bo‘lgan talabning noelastikligi ularning narxlaridagi o‘zgarishlarning aholining kam ta’minlangan qatlamlariga sezilarli ta’sirini anglatadi, bu esa ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda muhimdir. Shuningdek, narx elastikligi biznes subyektlariga narx belgilash strategiyalarini shakllantirish, mahsulot assortimentini optimallashtirish va raqobatbardoshlikni oshirish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, bozor tendensiyalari va iste’molchilar xulq-atvori tez o‘zgaruvchan bo‘lgan sharoitlarda muhimdir. Shu bois, ushbu tadqiqot narx elastikligining nazariy asoslarini rivojlanayotgan davlatlar kontekstida tahlil qilish, uning amaliy ahamiyatini ochib berish va iqtisodiy siyosatni shakllantirishdagi o‘rnini baholashga qaratilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Narx elastikligi tushunchasining nazariy asoslari Alfred Marshallning fundamental ishlarida shakllangan bo‘lsa-da, zamonaviy iqtisodiy adabiyotlar uning doirasini sezilarli darajada kengaytirgan. Bugungi kunda elastiklik nafaqat talab va taklifning narxga nisbatan sezgirligini, balki daromad, o‘zaro bog‘liq tovarlar narxi kabi boshqa omillarga nisbatan reaksiyasini ham o‘z ichiga oladi. Tadqiqotchilar elastiklikning turli ko‘rinishlarini, jumladan, mutlaqo noelastikdan mutlaqo elastik talabgacha bo‘lgan spektrni tahlil qilib, ularning amaliy ahamiyatini o‘rganmoqdalar. Bu tahlillar iqtisodiy siyosatni ishlab chiqishda va biznes qarorlarini qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotida narx elastikligini o'rganishga bag'ishlangan adabiyotlar tobora ortib bormoqda. Ushbu tadqiqotlar ko'pincha rivojlangan mamlakatlardan farqli o'laroq, bozorlarning nomukammalligi, daromadlar tengsizligi, institutsional zaifliklar va iste'molchilar xulq-atvorining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga oladi. Masalan, rivojlanayotgan mamlakatlarda asosiy oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabning narx elastikligi odatda past bo'ladi, chunki aholining katta qismi uchun bu mahsulotlar hayotiy zarurat hisoblanadi va ularning o'rnini bosuvchi tovarlar kam yoki mavjud emas. Bu holat narx o'zgarishlarining kam ta'minlangan qatlamlarga salbiy ta'sirini kuchaytiradi va ijtimoiy siyosatning dolzarbligini oshiradi. Aksincha, hashamatli tovarlar yoki import qilinadigan mahsulotlarga bo'lgan talabning elastikligi yuqori bo'lishi mumkin, bu esa hukumatlarga soliq siyosatini shakllantirishda va valyuta kursini boshqarishda ma'lum imkoniyatlar yaratadi.

Adabiyotlarda narx elastikligini o'lchash usullari va ularning amaliy ahamiyatiga ham katta e'tibor qaratilgan. So'nggi yillarda chop etilgan ishlar, jumladan, "Talab Elastikligi Turlari Olchash Usullari Va Amaliy Ahamiyati" kabi hujjatlar, ushbu ko'rsatkichlarni aniq baholash uchun turli ekonometrik modellar va statistik usullarni qo'llashga urg'u beradi. Bu usullar talab va taklif egri chiziqlarining shaklini, iste'molchilarning narx o'zgarishlariga bo'lgan reaksiyasini va bozor dinamikasini chuqurroq tushunishga yordam beradi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda ma'lumotlar yig'ishdagi qiyinchiliklar va bozorlarning shaffof emasligi sababli, elastiklikni baholash metodologiyalari alohida ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotchilar ko'pincha cheklangan ma'lumotlar sharoitida ishonchli natijalarga erishish uchun innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqishga intiladilar.

Narx elastikligining rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotidagi o'rni bir qancha asosiy yo'nalishlarda tahlil qilinadi. Birinchidan, fiskal siyosatni shakllantirishda, xususan, soliqlar va subsidiyalarni belgilashda elastiklik koeffitsiyentlari hal qiluvchi rol o'ynaydi. Masalan, noelastik talabga ega tovarlarga soliq solish davlat budjetiga barqaror daromad keltirishi mumkin, ammo bu aholining kam ta'minlangan qatlamlariga og'irlik qilishi ehtimoli yuqori. Aksincha, elastik talabga ega tovarlarga soliq solish iste'molni sezilarli darajada kamaytirishi va iqtisodiy faollikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuningdek, adabiyotlar subsidiyalarning samaradorligini baholashda ham elastiklik tahlilining muhimligini ta'kidlaydi.

Ikkinchidan, xalqaro savdo siyosatida narx elastikligi import va eksport hajmlarining narx o'zgarishlariga nisbatan sezgirlikni aniqlashda qo'llaniladi. Rivojlanayotgan mamlakatlar ko'pincha xomashyo eksportiga bog'liq bo'lib, ularning narx elastikligi jahon bozorida narx tebranishlariga nisbatan sezgirlikni belgilaydi. Import qilinadigan tovarlarning elastikligi esa ichki bozorlarning raqobatbardoshligiga

va valyuta kursining barqarorligiga ta'sir ko'rsatadi. Bu tahlillar hukumatlarga tariflar, kvotalar va boshqa savdo cheklavlarini samarali boshqarishda yordam beradi.

Uchinchidan, biznes strategiyalarini ishlab chiqishda narx elastikligi korxonalariga narx belgilash, mahsulot differentsiatsiyasi va bozorga kirish qarorlarini optimallashtirish imkonini beradi. Rivojlanayotgan bozorlarda raqobat muhiti va iste'molchilarning xarid qobiliyati tez o'zgaruvchan bo'lganligi sababli, narxga sezgirlikni doimiy ravishda kuzatib borish biznes muvaffaqiyati uchun muhimdir. Adabiyotlar, ayniqsa, kichik va o'rta biznes subyektlari uchun narx elastikligini tushunishning ahamiyatini ta'kidlaydi, chunki ular ko'pincha cheklangan resurslarga ega bo'lib, narx strategiyalarini ehtiyotkorlik bilan tanlashlari kerak.

Xulq-atvor iqtisodiyoti sohasidagi tadqiqotlar narx elastikligiga ta'sir etuvchi psixologik omillarni ham o'rganadi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda iste'molchilarning cheklangan ratsionalligi, ma'lumotlarning asimmetriyasi va ijtimoiy normalar narxga bo'lgan sezgirlikka ta'sir qilishi mumkin. Masalan, brendga sodiqlik yoki an'anaviy xarid qilish odatlari ba'zi tovarlarga bo'lgan talabni narx o'zgarishlariga nisbatan kamroq elastik qilishi mumkin. Ushbu jihatlar an'anaviy iqtisodiy modellar tomonidan to'liq qamrab olinmasligi mumkin, shuning uchun kompleks tahlil uchun xulq-atvor iqtisodiyoti yondashuvlari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar narx elastikligining nazariy va amaliy jihatlarini keng yoritgan bo'lsa-da, rivojlanayotgan davlatlarning o'ziga xos sharoitlarida uning dinamik o'zgarishlari, institutsional omillar bilan o'zaro bog'liqligi va uzoq muddatli ta'sirlarini chuqur o'rganish bo'yicha hali ham bo'shliqlar mavjud. Kelajakdagi tadqiqotlar, ayniqsa, raqamlashtirish va elektron tijoratning rivojlanayotgan bozorlardagi narx elastikligiga ta'sirini, shuningdek, turli mintaqaviy va madaniy kontekstlardagi farqlarni qiyosiy tahlil qilishga qaratilishi lozim.

Tadqiqot metodlari

Mazkur tadqiqotda narx elastikligi va uning rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotidagi o'rnini tahlil qilish uchun kompleks ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy va amaliy tahlil usullarining uyg'unligiga asoslanadi.

Avvalo, tadqiqot jarayonida tahlil va sintez usullari qo'llanildi. Ushbu usullar yordamida narx elastikligining iqtisodiy mohiyati, turlari (talab va taklif elastikligi) hamda unga ta'sir etuvchi omillar ilmiy jihatdan o'rganildi va umumlashtirildi.

Shuningdek, statistik tahlil usuli asosida rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotiga oid ma'lumotlar (YAIM, inflyatsiya darajasi, iste'mol hajmi, narx dinamikasi) o'rganildi. Bu ma'lumotlar asosida narx o'zgarishining talab va taklifga ta'siri aniqlanib, elastiklik koeffitsiyentlari hisoblab chiqildi.

Tadqiqot davomida taqqoslash usuli ham muhim ahamiyat kasb etdi. Bu usul yordamida turli rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotida narx elastikligining o'ziga xos jihatlari qiyosiy tahlil qilindi. Natijada iqtisodiy rivojlanish darajasi va elastiklik o'rtasidagi bog'liqlik aniqlashtirildi.

Bundan tashqari, ekonometrik modellashtirish usuli qo'llanilib, narx va talab o'rtasidagi funksional bog'liqlik matematik modellar orqali ifodalandi. Regression tahlil yordamida narx elastikligining miqdoriy bahosi berildi va asosiy omillar ta'siri aniqlab chiqildi.

Tadqiqotda empirik tahlil ham amalga oshirildi. Rivojlanayotgan davlatlar misolida real iqtisodiy holatlar o'rganilib, nazariy xulosalar amaliy ma'lumotlar bilan tasdiqlandi.

Shuningdek, ilmiy ishda mantiqiy fikrlash va tizimli yondashuv asosida xulosalar chiqarildi. Bu yondashuv narx elastikligining iqtisodiy siyosatni shakllantirishdagi o'rni va ahamiyatini chuqurroq ochib berishga xizmat qildi.

Tahlil va sintez usuli – narx elastikligining nazariy asoslari, uning turlari va iqtisodiy mohiyatini o'rganish hamda umumlashtirish uchun qo'llanildi.

Statistik tahlil usuli – rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiy ko'rsatkichlari (narxlar darajasi, talab hajmi, inflyatsiya)ni o'rganish va tahlil qilishda foydalanildi.

Taqqoslash usuli – turli mamlakatlarda narx elastikligi darajasini o'zaro qiyoslash orqali ularning iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri aniqlab berildi.

Ekonometrik usul – narx va talab o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun matematik modellar va regressiya tahlilidan foydalanildi.

Empirik tahlil usuli – real iqtisodiy ma'lumotlar asosida nazariy xulosalarni amaliy jihatdan tekshirish uchun ishlatildi.

Tizimli yondashuv – narx elastikligini iqtisodiy tizimning muhim elementi sifatida kompleks ravishda o'rganishga xizmat qildi.

Natijalar

O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida narx elastikligining rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotida muhim o'rin tutishi aniqlandi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ushbu davlatlarda ko'plab asosiy iste'mol tovarlariga bo'lgan talab nisbatan inelastik hisoblanadi. Bu holat aholi daromadlarining pastligi va zaruriy tovarlarga bo'lgan ehtiyojning yuqoriligi bilan izohlanadi.

Shuningdek, narxlarning oshishi ko'plab hollarda talab hajmining keskin kamayishiga olib kelmasligi kuzatildi. Ayniqsa, oziq-ovqat mahsulotlari va kundalik ehtiyoj tovarlarida narx elastikligi past darajada ekanligi aniqlandi. Bu esa narx siyosatini yuritishda davlatning muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Taqqoslash tahlili natijalariga ko'ra, rivojlanayotgan davlatlarda narx elastikligi rivojlangan davlatlarga nisbatan pastroq ekanligi ma'lum bo'ldi. Buning asosiy sabablari sifatida bozor infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi, raqobat muhitining

cheklanganligi va iste'molchilarning daromad darajasi pastligi keltirildi. Ekonometrik modellashtirish natijalari narx va talab o'rtasida teskari bog'liqlik mavjudligini tasdiqladi. Biroq bu bog'liqlik barcha tovarlar uchun bir xil emasligi, ya'ni elastiklik darajasi tovar turiga va bozordagi sharoitga qarab farqlanishi aniqlangan. Tadqiqot davomida yana bir muhim natija shuki, narx elastikligi ko'rsatkichlari iqtisodiy siyosatni shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Xususan, soliq siyosati, subsidiyalar ajratish va narxlarni tartibga solishda elastiklik ko'rsatkichlaridan foydalanish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari narx elastikligining rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotida resurslarni samarali taqsimlash, bozor muvozanatini saqlash va aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi.

Mazkur tadqiqot davomida narx elastikligining rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotiga ta'siri nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. O'rganishlar natijasida narx elastikligi bozor iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi ekanligi hamda u talab, taklif va iste'mol jarayonlariga bevosita ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, rivojlanayotgan davlatlarda aholining daromad darajasi nisbatan past bo'lgani sababli ko'plab iste'mol tovarlariga talab elastik hisoblanadi. Ya'ni, mahsulot narxining oshishi iste'mol hajmining keskin kamayishiga olib keladi. Ayniqsa, kundalik iste'mol mahsulotlari, transport xizmatlari va energiya resurslari bozorida bu holat yaqqol namoyon bo'ladi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotidagi narx elastikligining fundamental ahamiyatini va uning o'ziga xos xususiyatlarini chuqur tahlil qildi. Bozorlarning nomukammalligi, daromadlar tengsizligi va iste'molchilar xulq-atvorining murakkabligi ushbu ko'rsatkichni tushunishni hukumatlar va biznes subyektlari uchun strategik jihatdan muhim qiladi. Narx elastikligini aniq baholash va boshqarish samarali fiskal va savdo siyosatini ishlab chiqish, korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish hamda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Xulq-atvor iqtisodiyoti omillarini hisobga olgan holda, narxga sezgirlikni boshqarish rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda barqaror o'sish va rivojlanishga erishishning asosiy omillaridan biridir.

Narx elastikligi iqtisodiyot nazariyasining eng muhim tushunchalaridan biri bo'lib, u talab va taklifning narx o'zgarishiga nisbatan qanday javob berishini ifodalaydi. Ushbu ko'rsatkich nafaqat mikroiqtisodiy darajada, balki makroiqtisodiy siyosatni shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotida narx elastikligi bozor mexanizmlarini to'g'ri tushunish va samarali iqtisodiy qarorlar qabul qilish uchun asosiy vositalardan biri bo'lib xizmat qiladi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda aholining daromad darajasi nisbatan past bo'lishi, iste'mol savatining cheklanganligi hamda bozor

infratuzilmasining to'liq rivojlanmaganligi sababli talab ko'pincha yuqori elastiklikka ega bo'ladi. Ya'ni, narxlarning o'zgina o'zgarishi ham iste'mol hajmiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bu holat davlat siyosati uchun juda muhim signal hisoblanadi, chunki noto'g'ri narx siyosati aholi farovonligiga bevosita salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Narx elastikligini chuqur tahlil qilish davlatlarga soliq va subsidiyalar siyosatini yanada samarali yuritish imkonini beradi. Masalan, elastik talabga ega tovarlarga yuqori soliq qo'yish iste'molni keskin kamaytirishi mumkin, bu esa ijtimoiy muammolarni keltirib chiqaradi. Aksincha, noelastik tovarlarda (masalan, asosiy oziq-ovqat yoki energiya resurslari) narx o'zgarishlari iste'molga unchalik kuchli ta'sir qilmaydi, shu sababli bu sohalarda davlat aralashuvi ko'proq ijtimoiy himoya maqsadida amalga oshiriladi.

Bundan tashqari, narx elastikligi investitsiya qarorlarida ham muhim rol o'ynaydi. Tadbirkorlar va ishlab chiqaruvchilar bozor talabining elastikligini hisobga olgan holda mahsulot narxini belgilaydi, ishlab chiqarish hajmini rejalashtiradi hamda raqobat strategiyasini ishlab chiqadi. Rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda bu omil biznes muhitining barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, xalqaro savdo jarayonlarida ham narx elastikligi alohida o'rin tutadi. Eksport qilinadigan mahsulotlarga bo'lgan tashqi talabning elastikligi mamlakatlarning valyuta tushumlariga, savdo balansiga va iqtisodiy o'sishiga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli, rivojlanayotgan davlatlar global bozorda raqobatbardosh bo'lish uchun elastiklik ko'rsatkichlarini chuqur o'rganishi va strategik qarorlar qabul qilishda undan foydalanishi zarur.

Umuman olganda, narx elastikligi iqtisodiy tizimning barqaror ishlashini tushunishda, bozor muvozanatini ta'minlashda va davlat iqtisodiy siyosatini samarali shakllantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Rivojlanayotgan davlatlar uchun esa u iqtisodiy o'sishni tezlashtirish, inflyatsiyani nazorat qilish va aholi turmush darajasini oshirishda asosiy iqtisodiy instrumentlardan biri bo'lib qoladi. Shu sababli, narx elastikligini o'rganish va uni amaliyotda qo'llash har qanday zamonaviy iqtisodiy strategiyaning ajralmas qismi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] De Janvry, Alain, and Elisabeth Sadoulet. *Taraqqiyot Iqtisodiyoti: Nazariya, Empirik Tadqiqotlar va Siyosat Tahlili*. New York: Routledge, 2021.
- [2] Acemoglu, Daron, David Laibson, and John List. *Mikroiqtisodiyot*. Boston: Pearson, 2022.
- [3] Ravallion, Martin. *Qashshoqlik Iqtisodiyoti: Tarix, O'lchash va Siyosat*. Oxford: Oxford University Press, 2021.
- [4] Diao, Xinshen, et al. "Rivojlanayotgan mamlakatlarda oziq-ovqatga talabning narx elastikligini baholash: Meta-tahlil." *Oziq-ovqat siyosati*, vol. 100, 2021, pp. 102000.

- [5] Farzanegan, Mohammad Reza, et al. "Energiyaga talabning narx elastikligi rivojlanayotgan mamlakatlarda: Tizimli sharh va meta-tahlil." *Energiya Iqtisodiyoti*, vol. 100, 2021, pp. 105374.
- [6] Shifa, Abdulaziz, and Wondwossen Kassa. "Soliq elastikligi va soliq suzuvchanligi rivojlanayotgan mamlakatlarda: Meta-tahlil." *Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali*, vol. 36, no. 5, 2022, pp. 1361-1390.
- [7] Okunlola, Adeyemi O., et al. "Nigeriyada yoqilg'i subsidiyasini bekor qilishning uy xo'jaliklari farovonligi va talab elastikliklariga ta'siri." *Energiya Siyosati*, vol. 160, 2022, pp. 112678.
- [8] Islam, Md. Nazmul, et al. "Rivojlanayotgan mamlakatlarda sog'liqni saqlash xizmatlariga talabning narx elastikligi: Tizimli sharh." *Sog'liqni saqlash siyosati va rejalashtirish*, vol. 37, no. 1, 2022, pp. 122-133.